

Et Walt Disney-lignende Betlehem?

Ærkebiskoppen af Canterbury, George Carey, det åndelige overhoved for 70 millioner anglikanere, har været på besøg i Mellemøsten i begyndelsen af januar måned. Under sit besøg i Israel og de administrerede områder kom han ind på, hvordan fremtiden vil forme sig for den kristne kirke i Israel. Han bemærkede, at mange arabiske kristne er udvandret til Vesten i de senere år.

Ved en pressekonference sagde han bl.a.: »Jeg frygter, at Jerusalem og Betlehem i løbet af 15 år vil blive en slags Walt-Disney-lignende kristen park, et sted kristne besøger for at se, hvordan kristne for lang tid siden tilbad Gud.« Og Carey fortsatte: »Jeg ønsker, at kristne skal komme her og opleve levende kristendom.«

Godt sagt af en ærkebiskop! Ikke et ondt ord om kirkebygninger i Det hellige Land. Faktisk er det godt, at der er nogle, der med deres bygninger har bevaret mindet om, hvad der skete i historien, i Guds frelseshistorie. At nogle af dem har en anden smag end nogle af os andre, bør vi andre kunne forhold os forholdsvis afslappede til.

Sten kan også tale.

Men når det er sagt, må det også siges, at sten ikke kan erstatte mennesker. En rejse til Det hellige Land er ikke så god, som den kunne være, hvis man kun møder sten. Eller betragter kirker som man betragter museer. Det kan være interessant, men er alligevel ikke nok. Et møde med levende mennesker, der har en levende tro, hvad en-

ten de er jøder eller arabere, er prikken over i'et, når man er på rejse i Israel.

At den politiske situation i området har bidraget til, at evangeliske kristne arabere har forladt området, er naturligvis beklageligt. De har også krav på vores opmærksomhed og forbøn, selv om vi primært er engageret i Israelsmission. De udgør en minoritet, sådan som også de Jesus-troende jøder udgør en minoritet. Af begge parter kan vi lære noget. Hvis vi vil tage os tid til det – og tør!

I øvrigt skulle vore egne kirker jo heller ikke være et slags Walt Disney Land. Kirken er de troendes fællesskab. Det er noget levende. Levende sten.

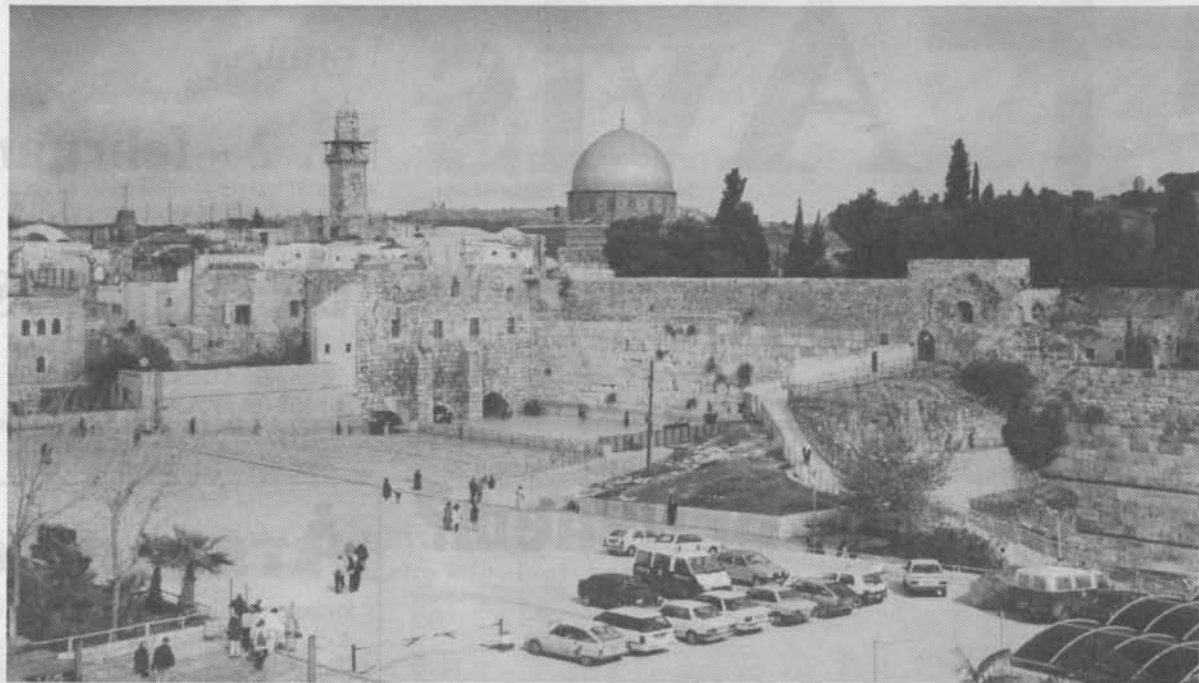
Kai Kjær-Hansen

Stor stenblok i Vestmuren

Den jødiske historieskriver Josefus beretter, at der fandtes stenblokke i muren omkring Jerusalem, som var omkring tre meter høje. Det samme hævdes i det jødiske skrift Mishna. Arkæologer har indtil nu ment, at disse kilder overdrev noget med en sådan angivelse. Tre meter i højden! Men i begyndelsen af januar måned har israelske arkæologer fundet en stenblok i Vestmuren – eller Grædemuren – som bekræfter både Josefus og Mishna på dette punkt.

Lederen af udgravningen ved Vestmuren, Dan Bahat, siger til *Jerusalem Post*, at man med dette fund ganske vist ikke får guldmedalje for den største sten i verden, som er brugt i et bygningsværk, men i det mindste får man bronzemedalje. Den indtil nu største stenblok er fundet i Egypten og vejer omkring 700 tons.

Stenen i Vestmuren er fundet i en tunnel nord for Vestmuren. Den er en ordentlig klods, ca. 13,6 meter lang, 4,6 meter bred og 3,5 meter høj. Man regner med, at den vejer omkring 570 tons.

Sammen med andre store stenblokke ligger den lige fundne sten i et lag omkring 10-12 meter oppe. Dette lag kaldes »Det store Lag«, fordi de sten, der ligger både over og under dette lag, er meget mindre.

Ifølge israelske arkæologer er disse mægtige stenblokke bygget ind i muren under Kong

Herodes for at stabilisere muren imod jordskælv. Hvordan man har kunnet få disse blokke på plads er stadig en gåde, men man regner med, at der er brugt en eller anden form for kran.

Det område af Vestmuren, som nu undersøges, er i byzantisk tid blevet dækket med cement, idet man lavede hulen

om til et vandreservoir. Først efter at dette cementlag var afdækket, hvilket skete i begyndelsen af januar, opdagede man denne stenblok, som er betydelig større end nogen anden, som man tidligere har fundet. For en del år siden fandt man en blok på 12,1 meter, som også ligger i »Det store Lag«.

Kai Kjær-Hansen

Kvinder i Sort

De står der hver fredag. Fra kl. 13 til 14. Oven for Overrabbinate, dér hvor King George Street løber ud i Keren Hayesod i Jerusalem. En gruppe kvinder, undertiden 20, undertiden 50. De er alle klædt i sort. De ser i tavshed på de forbipassende. Hver holder de et skilt i hånden, et sort skilt med hvid påskrift. Det udtrykker gruppens enkle budskab: Stop okkupationen! Det er nok med okkupationen!

De er Kvinder i Sort. Jerusalem-gruppen. Rundt omkring i Israel findes omkring 10-12 andre sådanne grupper. Hver fredag eftermiddag danner de en tavs, symbolsk protest mod det vedvarende israelske nærvær i de administrerede områder. Én farve. Én time og ét budskab: Træk soldaterne tilbage.

Den første gruppe af Kvinder i Sort kom på gaden i januar 1988 - for fire år siden. Før Golf-krigen var der omkring 30 grupper. Efter Golf-krigen var der kun en fire-fem grupper tilbage, disse er dog nu vokset til omkring et dusin.

Kvinder i Sort har ikke et officielt lederskab og intet medlemskab. Man kan kun slutte sig til dem ved ens fysiske nærvær - fredag eftermiddag. De udgør ikke et politisk parti, og de har ingen ønsker om at blive et sådant.

Forbipasserende reagerer meget forskelligt. Undertiden kastes affald og frugter på dem.

Kvinder i Sort mødes hver fredag i Jerusalem. Uden at sige noget med læberne, taler de for fred.

Undertiden kaldes de ludere. »Tag I hellere og gå i seng med Arafat!« Biler bruger deres horn imod dem. Men de står der. Tavs. Uden at svare igen. Ved deres nærvær rammer de et ømt punkt hos mange israelere.

Undertiden dannes mod-demonstrationer, hvor budskabet lyder, at Kvinder i Sort forråder det jødiske folk. I en periode okkuperede mod-demonstran-

terne den plads, som Kvinder i Sort plejer at bruge. For at undgå konflikt finder Kvinder i Sort en anden plads i nærheden. Til i én time at sige: Det er nok med okkupationen!

Til *Jerusalem Post* siger en af de kvinder, som plejer at deltage i protesten: »Folk tror, vi står her, fordi vi elsker araberne«. Det er ikke årsagen. Vi står her, fordi vi bekymrer os om Israel,

og vi føler, at okkupationen styrter vort samfund i fordærv.«

En anden person fra Kvinder i Sort siger, at hun ikke tror, at gruppens demonstration har nogen indvirkning på regeringens politik. Men det er heller ikke dem, vi taler til. Vi taler til

den israelske offentlighed, siger hun.

Det værste er, når man føler et forfærdeligt had fra ens eget folk. Vi står her, fordi vi interesserer os for Israels velfærd, siger Kvinder i Sort.

Kai Kjær-Hansen

Vi og de andre

Af Kai Kjær-Hansen

Ved LCJE-konferencen i Zeist i august måned 1991 gav Kai Kjær-Hansen nogle glimt fra gamle dage. Her bringes det fjerde og sidste, hvor han beskæftiger sig med det svære forhold mellem »vi« og »de andre«. Fra forrige århundredes jødemission trækkes der et eksempel frem, som viser, at man også dengang havde svært ved at acceptere, at missionsarbejdet lykkedes bedre for nogle end for andre.

En af grundene til, at jeg holder af at kigge bagud i historien er, at jeg på den måde hjælpes til at være selvkritisk. Selvkritik er nødvendig også i jødemission. Jeg er klar over, at en selvkritik kan blive så hård, at den bliver destruktiv, fordi vores frimodighed tager skade. Men selvkritik kan også have en positiv virkning, så vi ikke altid gentager de fejl, som andre har gjort før os. Ved at kigge bagud i historien lærer man tillige, at de fleste problemer, vi står over for i dag, har tidligere generationer også baksset med. Fordi vi ikke kender historien særlig godt – heller ikke jødemissionens historie – bilder vi os selv ind, at vi er de første, der er sat til at løse nogle specielle pro-

blemer. Og vore løsninger bliver lige så dårlige som tidligere tiders. Fordi vi ikke har taget ved lære.

Lad mig give et eksempel fra forrige århundredes jødemission, som illustrerer, hvor svært det er at informere korrekt om, hvad ens egen organisation har udført. Dengang var der en kamp mellem »vi« og »de«. »De« er »de andre«, som arbejder i andre menigheder eller andre organisationer.

Da den russiske jøde Josef Rabinowitsch rejste til Palæstina i 1882, havde han et Nytestamente på hebraisk med i rejsebagagen. Ingen tvivl om det. Heller ingen tvivl om, at han fik brug for det. Heller ingen tvivl om, at han havde læst i det tidli-

gere – ellers ville et ord fra Det nye Testamente vel ikke dukke op i hans sind på Oliebjerget. Heller ingen tvivl om, at i forhold til før sin rejse til Palæstina kom han til at studere Det nye Testamente meget mere indgående efter sin rejse. Før rejsen til Palæstina troede han ikke, at Jesus var Messias. Den tro fik han i Jerusalem.

Et eksemplar af Det nye Testamente på hebraisk spillede altså en betydelig rolle for Rabinowitschs omvendelse. Spørgsmålet er nu, om »vi« eller »de«, gav ham det. Var det »os«, kan »vi« tage æren for det; var det »dem« – det ville ikke være så godt, eller ville det? Og var det hverken »os« eller »dem« – nåh ja, så var det vel Helligånden...

I sin »Selvbiografi« fra 1887, som desværre indeholder en del løse ender, hvilket er bevidst fra Rabinowitschs side, siger Rabinowitsch, at han fik et hebraisk Nytestamente gennem sin ven – og svoger – Jechiel Zebi Herschensohn. Herschensohn havde modtaget det fra præsten i Kishinev. Han gav det videre til Rabinowitsch med ordene: »Hvem véd? Måske er det virkelig ham, som profeterne har forjættet.« »Endnu i dag har jeg dette eksemplar af Det nye Testamente,« fortæller Rabinowitsch.

Luthersk præst i Kishinev fra 1859 var Rudolf Faltin. I en rapport fra 1883-84 skriver Faltin, at han for mange år siden har givet et NT til en person, som senere gav det videre til Rabinowitsch, »hvilket jeg for ikke længe siden har erfaret,« siger Faltin. Disse oplysninger ligger tæt på, hvad Rabinowitsch skriver i sin »Selvbiografi«, selv om der er visse problemer forbundet med at datere, hvornår det skete. Men lad det nu ligge.

Hvad siger nu nordmændene? Redaktøren af Den norske Israelsmissions blad hævder, at Rabinowitschs første indtryk af kristendommen hænger sammen med Faltins arbejde, »særligt det af Faltin udbredte Nytestamente, til hvis udgivelse også en del af vort lands missionsbidrag har været anvendt.« Missionens penge er altså givet godt ud, siger den norske redaktør til missionens venner.

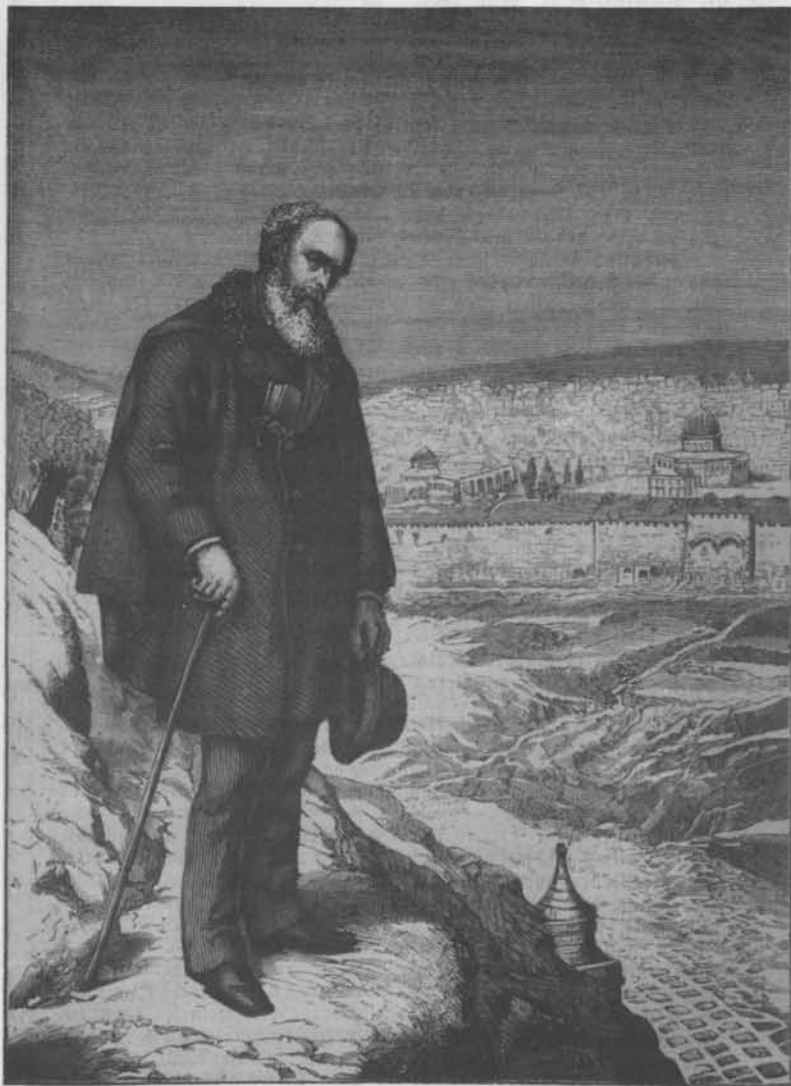
Hvad siger J. Dunlop, sekretær for Det britiske Selskab, og som allerede havde mødt Rabinowitsch i Kishinev i efteråret 1884? Når Dunlop fortæller om Rabinowitschs omvendelse, nævner han først et besøg, Rabinowitsch foretog til Odessa, »hvor han mødtes med vores missionær og blev præsenteret for et billede af Frelseren, som det findes i Det gamle og Det nye Testamente.« Dernæst si-

ger Dunlop, at Rabinowitsch boede i Kishinev, hvor han »indåndede en kristen atmosfære« gennem pastor Faltin »og hans folk.« »Havde der ikke været nogen missionær for Det britiske Selskab i Odessa og ingen repræsentant for London-Selskabet i Kishinev (Faltin), var Josef Rabinowitsch måske ikke blevet omvendt.« Endelig nævnes Rabinowitschs rejse til Palæstina, »som resulterede i hans åndelige fødsel og offentlige bekendelse til Kristus.«

Hvad siger man fra London-Selskabet? Også det selskab har sin version om dets andel i Rabinowitschs omvendelse. Om Rabinowitsch skrives, at den første påvirkning henimod et positivt forhold til kristendommen fik han gennem læsning af Ny Testamente, »et eksemplar, som blev sendt til ham af Dr. Ellis, selskabets missionær.« London-Selskabets mand i Warszawa har gjort sit!

Franz Delitzschs udgave af Det Nye Testamente på hebraisk udkom i 1877. I et arbejde fra 1952 nævner G. Harder, at Rabinowitsch blev omvendt til kristendommen gennem Delitzschs oversættelse. Delitzschs oversættelse har ikke været forgæves!

Selv siger Delitzsch, at Rabi-

Josef Rabinowitsch, sådan som en kunstner har forestillet sig ham på Oliebjerget i 1882, hvor et ord fra Det nye Testamente slog ned i ham. Bogen, som stikker frem i frakken, er Det nye Testamente. Hvem der havde givet ham netop det eksemplar af Det nye Testamente er ikke helt let at afgøre.

nowitsch er nået frem til sin nye overbevisning uden hjælp fra kristne israelsmissioner. Det samme siger Adolf Saphir i England. Også i den engelske Mildmay-mission understreges dette. I bladet *The Christian* udtrykkes dette synspunkt klart i 1887: »Intet selskab har den ringeste grund til at gøre krav på ham som deres konvertit. Hans omvendelse var alene Helligåndens værk«. Dette synspunkt har ikke mindst klar adresse til Det britiske Selskab, hvor et modstridende synspunkt blev gjort gældende. Det giver også et glimt af den rivalisering, der var mellem engelske selskaber om Rabinowitsch.

★ ★ ★

Hvor mange forskellige eksemplarer af Ny Testamente Rabinowitsch har modtaget, er vanskeligt at afgøre. Men næppe alle har haft lige stor indflydelse på hans omvendelse.

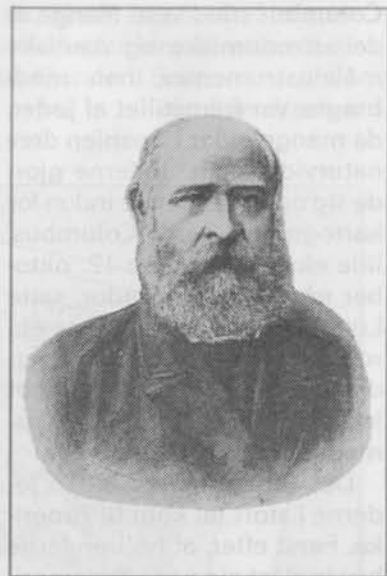
Spørgsmålet melder sig nu, om vi ikke har lov til at glæde os over det, »vi« gør, og når Gud bruger »os«? Selvfølgelig har vi det, især når vi véd og giver til kende, at Gud altid benytter sig af uduelige folk. Det er i vor magtesløshed hans kraft udfolder sig.

Når tingene lykkes for os,

skal der imidlertid intet under til, for at »vi« kan glæde os. Det kommer af sig selv. Derimod skal der et lille under til, hvis vi skal komme fra et »vi« til et »vi og de«. Og der skal et stort Guds under til, at vi – og det gælder både os som enkeltpersoner, og når vi ser på os selv som organisationer – kan sige: »Det var de andre – ikke vi – som klarede den opgave«.

Problematikken mellem »vi« og »de« hører nu engang med til vore livsvilkår. Benægter man dens eksistens, benægter man kendsgerninger. Selv om alle organisationer gik sammen i én organisation, ville der blot skabes nogle nye »vi'er« og »de'er«. Og i de eksisterende organisationer, er der allerede nok »vi'er« og »de'er«. Når dette er indrømmet, skal det også siges, at vi/de-problematikken ikke skal dyrkes. Dette gælder også i forholdet – og spændingen – mellem lokale jødekristerne og udenlandske missionærer i Israel i dag. Begge parter – ikke kun den ene – har måske stadig væk en del at lære her.

Lausanne-rådet for Jødemission (LCJE) er en nødvendig platform, hvor »vi« og »de« mødes. Og hvor forhold, der skaber spændinger mellem os – på det personlige plan såvel som på organisationsplan – kan gennemdrøftes.

Josef Rabinowitsch 1837-1899.

Skal tingene lykkes lidt bedre end de gør nu, er det nødvendigt, at vi ikke dyrker spændingen mellem »vi'et« og »de'et«. Der er nemlig nok at tage fat på i jødemission.

Og hvis »vi« har en idé, som andre har ressourcer til at udføre, vil jeg have det som et mål, at jeg vil glæde mig over, at andre fører ideen ud i livet. Så jøder kan blive frelst.

I jødemission såvel som i al anden mission er der ingen copyright på gode ideer. Hvis de andre har kræfter til at føre mine gode ideer ud i livet, vil jeg glæde mig.

I hvert fald forsøge derpå...